

שלום שלום לרחוק ולקרוב

המילה **שלום** היא ממילות היסוד של לשוננו. שורשה של"ם מעיד על המשמעות הבסיסית שלה – 'מצב של שלמות': שלמות גופנית ונפשית, ביטחון פנימי וחיצוני, יחסים תקינים בין איש לרעהו ובין עמים ועוד. ואכן בתנ"ך המילה מופיעה בהקשרים רבים ומגוונים שבכולם אפשר לחוש את המשמעות הבסיסית הזאת. הנה לדוגמה פסוק המעיד על המשמעות של שלמות פיזית (על דרך השלילה): "אין מָתִים בְּבִשְׂרֵי מִפְּנֵי זַעֲמָךְ אֵין שְׁלוֹם בְּעַצְמֵי מִפְּנֵי חֲטָאתֵי" (תהלים לח, ד). 'שלום' מקבילה כאן ל'מתים' (מן השורש תמ"ם), ומשמע שתיהן שלמות.

שלום באה בתנ"ך בסמיכות ובהקבלה ל'שקט', 'בטח', 'שלוה': "וַיֵּשֶׁב עַמִּי בְּנֹהַ שְׁלוֹם וּבְמִשְׁכָּנֹת מְבֹטָחִים" (ישעיהו לב, יח); "יְהִי שְׁלוֹם בְּחֵילְךָ שְׁלֹנָה בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ" (תהלים קכב, ז); "וְשְׁלוֹם וְשִׁקְט אֶתְּךָ עַל יִשְׂרָאֵל" (דברי הימים א כב, ט). בהקשרים אחרים באה המילה 'שלום' בהקבלה ל'טוב' ובניגוד ל'רע'. על מרדכי נאמר שהוא "דָּרַשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדָבַר שְׁלוֹם לְכָל זָרְעוֹ" (אסתר י, ג); ובירמיהו נאמר "מִחֲשָׁבוֹת שְׁלוֹם וְלֹא לְרָעָה" (כט, יא). בעברית החדשה משמעה העיקרי של המילה **שלום** הוא ניגוד (מוחלט) למלחמה וליחסי איבה. מקורה של משמעות זו בתנ"ך, כגון "עַתְּ לָאֵהָב וְעַתְּ לְשֹׂנְאֵי עַתְּ מְלַחֲמָה וְעַתְּ שְׁלוֹם" (קהלת ג, ח). אבל לא תמיד ניגוד זה בתנ"ך הוא ממש כבלשון ימינו. בדברים כ נאמר: "כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֶלֶיהָ לְשָׁלוֹם: וְהָיָה אִם שְׁלוֹם תִּעַנְךָ וּפְתַחְתָּ לָךְ וְהָיָה כָּל הָעָם הַנִּמְצָא בָּהּ יִהְיוּ לְךָ לְמַסַּ וְעַבְדוֹת: וְאִם לֹא תִשְׁלַח עִמָּךְ מְלַחֲמָה וְצָרְתָּ עָלֶיהָ" (פסי' יב). הקריאה לשלום המתוארת כאן היא למעשה קריאה לכניעה ומטרתה למנוע שפיכות דמים במלחמה על כיבוש העיר.

משמעויות אחרות של המילה **שלום** באות לידי ביטוי בעברית החדשה בעיקר בצירופים כבולים ובניבים. לדוגמה: 'בא על מקומו בשלום' (על פי שמות יח, כג), 'אנשי שלומנו' (כלומר אנשים השייכים לקבוצה מסוימת); על פי ירמיהו לח, כב); מלשון חז"ל: 'שלום בית', 'רודף שלום', 'מפני דרכי שלום', 'השכין שלום'; וכן 'יצא בשלום', 'עבר בשלום', והביטוי המחודש 'סיכן את' שלום הציבור'.

אחד השימושים הרווחים במילה **שלום** – הן במקורות הן בעברית החדשה – הוא בלשונות של ברכה, בעיקר בפגישה ובפרידה. פעלים אחדים מצטרפים למילה **שלום** בהקשר זה: 'שאל לשלומי' (או 'בשלומי'), 'דרש בשלומי' (ומכאן 'דרישת שלום'), 'נתן שלום'. ביטוי המשקף מנהג יפה ומומלץ הוא 'הקדים שלום', ומסופר על רבן יוחנן בן זכאי "שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק" (בבלי ברכות יז ע"א). כיום כאשר שואלים "מה שלומך?" אפשר לצפות לתשובה "שלומי טוב" אבל גם לתשובה "שלומי לא טוב". במקרא מבנה השאלה שונה וגם התשובה המצופה שונה. יוסף שואל את אחיו "הַשְׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזֶּקֶן?" והם משיבים "שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ לְאַבְיָנוּ" (בראשית מג, כז–כח). מכיוון ש**שלום** במקרא פירושו 'מצב טוב' התשובה יכולה להיות או חיובית או שלילית, אבל לא מתארת את טיבו של השלום).

ניפרד לשלום בברכות השלום: שאו שלום, היו שלום, לכו לשלום, צאתכם לשלום.